

УДК 342.95
JEL Classification H 220

Давидовська Г.І.,
канд. іст. наук, старший викладач кафедри
фундаментальних та спеціальних дисциплін,
Сидор Г.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри
фундаментальних та спеціальних дисциплін,
Чортківський навчально-науковий
інститут підприємництва і бізнесу,
Тернопільський національний економічний університет

ПОНЯТТЯ МИТНИХ ПІЛЬГ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Davydovska H.I.,
cand.sc.(hist.), senior lecturer at the department
of fundamental and special disciplines,
Sydor H.V.,
cand.sc.(econ.), associate professor at the
department of fundamental and special disciplines,
Chortkiv Education and Research Institute of
Entrepreneurship and Business of
Ternopil National Economic University

CONCEPT OF CUSTOMS PRIVILEGES AND THEIR CLASSIFICATION

Постановка проблеми. В умовах ринкових перетворень економіки України докорінні зміни відбуваються в усіх сферах суспільних відносин, в тому числі й у зовнішній торгівлі та зовнішньоекономічних зв'язках. Формування передумов, необхідних для рівноправної участі нашої держави у Світовій організації торгівлі, набуття реального статусу країни з ринковою економікою, асоційованого членства в Європейському Союзі з перспективою активної участі в цьому економіко-політичному утворенні являється орієнтиром розвитку економічної царини. Дані процеси завжди супроводжуються активним використанням митних засобів державного регулювання. Тому важливе значення належить правовим дослідженням нової митної політики України, основних інструментів її реалізації – митно-тарифних і нетарифних заходів з відповідним набором методів митного регламентування. У соціально-економічному розвитку держави митні пільги виступають одним з інструментів тарифного регулювання і є специфічним засобом митної політики, спрямованим на заохочення імпортування товарів, захищаючи, таким чином, інтереси споживачів. Також вони спрямовані на надання зустрічних поступок, захищаючи інтереси товаровиробників, що сприятливо впливає на підвищення конкурентоспроможності товарів національних товаровиробників.

Від того, наскільки ефективним буде адміністративно-правове забезпечення надання митних і тарифних пільг, наскільки поставлені цілі та завдання відповідатимуть вимогам сьогодення, зрештою залежить стан і подальший розвиток зовнішньоекономічної діяльності, захищеність економічних інтересів та економічної безпеки держави, гарантії законних інтересів суб'єктів транскордонного переміщення товарів.

Проблема правових підстав надання та припинення пільг у сфері зовнішньоекономічної діяльності є недостатньо науково розробленою та висвітленою у правовій науковій літературі. З огляду на це вивчення питання митних пільг в контексті економічної ситуації в Україні є доволі важливим та актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням митних пільг і тарифних преференцій присвячені праці таких вітчизняних науковців, як С. В. Ківалов, Є. В. Додіна, Б. А. Кормич, О. П. Гребельник, О. В. Прядко, В. І. Дудчак. Даною проблематикою займалися також і такі вчені, як А. Д. Ершов, К. А. Сизова, А. В. Данильцев, І. В. Тимошенко та інші. В їх працях порушувалися питання митних пільг і тарифних преференцій з точки зору правових та економічних переваг, з позиції загальної теорії права, а також виняткового статусу окремих учасників митних правовідносин.

Однак залишається не висвітленим поставлене питання в умовах змін у зовнішньоторговельному режимі країни, що пов'язано із вступом України до Світової організації торгівлі. На сьогодні не існує єдиного визначення пільг. Правові пільги ототожнюються з такими поняттями, як "компенсація", "звільнення від встановлених законом обов'язків", "розширення прав окремих суб'єктів", "гарантії", "стимулювання", "заохочення". Таким чином, проблеми митних і тарифних пільг досі потребують ґрунтовного наукового дослідження та відповідного правового врегулювання.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз наукової літератури та нормативно-правових актів щодо визначення митних і тарифних пільг. Для досягнення мети було поставлено наступні завдання: формування понять "митні пільги", "тарифні пільги", класифікація митних і тарифних пільг, з'ясування їх ролі у митній політиці держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Походить термін "пільга" від слав'янських слів "льга", "легота", під якими розуміють, з однієї сторони, легкість та необтяжливість, а з другої – особливі права та переваги перед іншими.

В сучасному тлумаченні терміном "пільга" визначається "повне або часткове звільнення від дотримання загальних правил, встановлених законом, виконання будь-яких обов'язків" [1]. Таким чином, в широкому розумінні митні пільги включають в себе тарифні пільги та преференції, а також пільги при здійсненні митних процедур.

У вузькому значенні під митними пільгами потрібно розуміти безпосередньо переваги, які надаються під час здійснення митних процедур, а саме пільги нетарифного характеру.

В теорії під митними пільгами розуміються будь-які виключення з існуючих у митно-правовій сфері правил. В Митному кодексі України митні пільги розмежовані на ті, що надаються дипломатичним представництвам, тобто полягають у наданні тарифних та нетарифних переваг (глава 56), а також на тарифні пільги (тарифні преференції) (глава 42, ст.281) та податкові пільги (глава 42, ст.282), що полягають у звільненні від справляння мита, зниженні ставок мита або встановленні тарифних квот на ввезення товарів [2].

Деякими авторами поняття "митних пільг", "тарифних пільг", "преференцій" не розрізняються. Так, О. В. Прядком відповідно до сфери застосування класифікуються митні пільги на переваги:

- щодо митного оформлення;
- зі сплати податків і зборів, які стягуються митними органами;
- щодо митного контролю [3].

Враховуючи положення МКУ, така класифікація є не зовсім коректною, оскільки за основу розподілу беруться неоднорідні ознаки. Більш вдалим буде диференціювання пільг на тарифні та нетарифні (процедурні).

Деякими авторами під митною пільгою розуміється надання пільги на умовах взаємності чи в односторонньому порядку стосовно товару, що переміщується через митний кордон України [4]. Даною класифікацією не враховується та обставина, що представництва іноземних держав і міжнародних організацій, посадові особи і допоміжний персонал таких представництв і організацій користуються не тільки тарифними пільгами, але й пільгами з митного оформлення і митного контролю, які передбачені МКУ та міжнародними конвенціями.

О. П. Гребельник надає те саме визначення тарифної пільги. Автор називає такі форми пільг:

- звільнення від сплати мита,
- зниження митної ставки,
- повернення раніше сплаченого мита,
- встановлення тарифних квот на преференційне ввезення чи вивезення товарів [5].

Наведений перелік знову є неповним, оскільки до митних пільг можна також віднести такі нетарифні пільги, як звільнення від митного огляду. Якщо ж на увазі малось виділення форм тарифних пільг та преференцій, то пільгою не є повернення раніше сплаченого мита, оскільки товари не будуть потрапляти для вільного обігу на митну територію України, а будуть підлягати зворотному вивезенню після їх складання, монтажу, переробки або обробки.

М. О. Петренко вважає, що лише звільнення від сплати мита є пільгою при митному оформленні, а інші пільги є тільки складовою механізму реалізації зовнішньоекономічної діяльності [6].

Звільнення від сплати мита може бути як пільгою, так і виступати в якості нульового тарифу. В другому випадку товар буде звільнятися від митного обкладення незважаючи на країну походження чи на осіб, якими здійснюється його переміщення. Дані умови будуть загальними для всіх, що суперечитиме самій ідеї пільги – наявності сприятливіших умов, наданню переваг. Тому таке звільнення від митного обкладення не є пільгою.

Залежно від об'єкта, що оподатковується, О. П. Гребельником запропоновано систематизувати сукупність митних пільг на:

- 1) повне звільнення від тарифних податків,
- 2) зниження рівня митних обкладень товарів.

Автором не виділено окремо тарифні пільги та тарифні преференції. Він узагальнив дані засоби митної політики назвою “митні пільги”. Тому, поруч із звільненням від “тарифного податку” та зменшенням рівня митного обкладення потрібно не забути про застосування пільг з митного оформлення та митного контролю і квот на преференційне ввезення товарів.

Такі науковці, як Т. Вовк, О. Водяніков, І. Коноваленко пільгами називають:

- звільнення від сплати мита;
- зниження рівня митного обкладення;
- обкладення митом при перетині спеціальних митних зон;
- встановлення тарифних преференцій;
- повернення мита.

В національному законодавстві поняттям “митні пільги” користуються досить широко. “Пільга” є певним полегшенням кому-небудь, що надається як виняток із загальних правил [7], повне чи часткове звільнення від дотримання загальних норм, що закріплені у законі, та від виконання певних обов’язків [1]. Частіше цим терміном користуються для позначення звільнення від сплати митного платежу або зниження ставки мита.

Кабінет Міністрів України долучився до процесу класифікації пільг щодо сплати податків і зборів, які стягуються при переміщенні товарів, предметів і транспортних засобів через митний кордон держави, та диференціював їх, назвавши ці пільги податковими, на умовні групи. Це пільги, які надаються на основі наступних договорів та законів:

- 1) міжнародні договори про вільну торгівлю та про кооперацію;
- 2) законодавство для підтримки окремих галузей національного господарства;
- 3) міжнародні договори про надання Україні матеріальної й технічної допомоги, договори з міжнародними фінансовими організаціями й пільги, пов’язані із ввезенням товарів гуманітарної допомоги;
- 4) закони, що регулюють тимчасове ввезення товарів, у тому числі представниками дипломатичного корпусу іноземних держав;
- 5) закони про спеціальні економічні зони й зони пріоритетного інвестування;
- 6) інші встановлені законодавством пільги [8].

Однак, слід зауважити, що митне законодавство в окремих випадках передбачає пільговий (спрощений) порядок митного декларування та оформлення, а також митного контролю товарів та інших предметів, які переміщуються через митний кордон держави.

Отже, митні пільги є не лише й не стільки певними полегшеннями щодо сплати мита та інших обов’язкових при транскордонному переміщенні товарів і предметів платежів, а перш за все є відповідним спрощеним порядком при здійсненні інших митних процедур. Однак не потрібно заперечувати й того, що пільги та переваги щодо митних платежів є найвагомішими та досить відчутними для осіб як суб’єктів переміщення. А отже, їх питома вага щодо сплати таких платежів буде, ймовірно, найбільша. Крім цього, найчисленнішою кількістю порушень законодавства щодо використання наданих митних пільг характеризується саме цей їх вид.

Навчально-методична правова література також містить суперечності у вживанні термінів “пільга” чи “преференція” на позначення переваг у сфері митних відносин. Поняттями “митні пільги” та “митні пільги окремим категоріям осіб” у одному й тому ж виданні [9] характеризується особлива процедура справляння митних платежів, утім, як і “переміщення дипломатичної пошти”. Уже пізніше можна зустріти пояснення, що митні пільги, виявляється, використовуються в процесі проходження митного контролю, а пріоритетом щодо сплати митних податків і зборів іменують вже “тарифні пільги”.

Переваги щодо митних процедур закріплені в Митному кодексі України: у п. 9 ст. 340 глави 49 “Здійснення митного контролю”, в статтях 358–360 глави 51 “Особливі процедури митного контролю”, в розділі XIII “Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України представництвами іноземних держав, міжнародними організаціями та офіційними особами, а також дипломатичними представництвами України, що знаходяться за кордоном”, а саме в статтях 382–396, глави 56, яка звучить аналогічно розділу XIII та ст. 281 глави 42 “Тарифні пільги (тарифні преференції)”.

Така розпорошеність митно-правових норм, що є близькими за призначенням і сутністю, не характеризує чинний МК України позитивно і явно суперечить загальноживаній практиці законотворчості. Було б зручніше XIII розділ МК України назвати “Митні переваги”, назву гл. 56 змінити на “Митні привілеї”, а також включити до XIII розділу наступні глави: “Митні пільги” й “Тарифні преференції”, у яких буде наведено чіткий перелік переваг щодо проходження митного контролю, проведення процедур митного оформлення й митного обкладення.

Розкрити сутність митних пільг більш детально можна завдяки класифікації їх за певними критеріями.

В залежності від сфери застосування та огляду на законодавче визначення поняття “митні процедури”, митні пільги можна поділити на ті, які застосовуються при:

- а) митному оформленні,
- б) сплаті митних платежів,

в) митному контролі.

Митне оформлення передбачає використання таких митних пільг:

- 1) спрощеного митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги;
- 2) спрощеного митного оформлення багажу осіб як власних речей, які переміщують митний кордон;

3) позачергового перетинання державного кордону України представниками дипломатичних і консульських установ;

4) інших пільг.

При здійсненні митного контролю застосовуються наступні митні пільги:

а) надається можливість переміщуватися через “зелений коридор”;

б) проводиться митний контроль в спрощеному порядку;

в) проводиться прикордонний контроль в транспортному засобі (біля нього) і на спеціально визначених дипломатичних смугах руху (у приміщеннях) [10].

В залежності від об'єкта надання митні пільги класифікуються на ті, що надаються:

а) фізичній особі;

б) юридичній особі;

в) стосовно товарів та інших предметів.

В залежності від обраного митного режиму митні пільги можуть поділятися на пільги при наступних режимах: імпорт; експорт; транзит; реімпорт; реекспорт.

Поняттям “преференції” користуються в законодавстві, воно оперується авторами монографічних і навчальних видань. Довідкова література дає цьому терміну означення як переваги, пільги, яка надається будь-кому у користуванні чимось (для прикладу: економічними преференціями вважаються пільги, які надають за міжнародними умовами для поживлення торгівлі між різними країнами) [1].

О. Ю. Бакаєва використовує поняття, у якому поєднані мито, податок і преференції [5]. Опрацювавши теоретичні основи інституту пільг в галузі митного обкладання, вона дійшла висновку, що він характеризується фінансово-правовими аспектами, оскільки в даний інститут включено послаблення при сплаті не тільки мита, а й інших митних платежів. Тому дослідниця запропонувала називати дану групу пільг “митними тарифно-податковими преференціями”. Розуміти під ними слід “переваги в сфері сплати митних платежів, що надаються суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності при переміщенні товарів через митний кордон Російської Федерації” [5]. На основі положень нормативних актів виокремлені критерії, які класифікують такі пільги за видами платежів, за суб'єктами, за формою надання, залежно від об'єкта і за юридичними підставами.

О. Б. Єгоров розглядає митні преференції нерозривно від митних тарифів, митних пільг і привілеїв [11]. Слідом за О. Д. Єршовим ним привертається увага до власне економічного змісту митних преференцій як до інструменту, що розширює внутрішній ринок метрополії наприкінці ХХ ст.

Уперше в міжнародній практиці тарифними преференціями стали користуватися на початку ХХ ст. Колишніми країнами – колоніями надавалися пільги у вигляді преференційного мита на імпорتنі товари своїм колишнім метрополіям. В минулому столітті (початок 60-х років) колишніми колоніями і метрополіями встановлювалися такі преференції на взаємних засадах.

Слово “преференції” етимологічно є тотожним терміну “пільги”. У перекладі з латини (praeferentia) воно означає “переваги, полегшення”. Ось тому у пільг та преференцій є досить багато спільного. Але перш ніж порівнювати їх, потрібно визначитися з таким поняттям, як “тарифні преференції”. Проаналізувавши словосполучення “тарифні преференції”, бачимо, що преференції є тісно пов'язаними з поняттям “тариф” і виникнення їх спостерігається у сфері застосування митного тарифу. Тариф (араб. tarif) – це систематизований звід ставок мита, яким обкладаються товари та інші предмети, які ввозяться на митний кордон України або вивозяться за його межі. Оскільки митом обкладаються товари та інші предмети, то надаються тарифні преференції саме щодо останніх. На основі визначення терміну “тариф”, є можливість зробити наступний висновок: тарифні преференції є спеціальними перевагами, які надаються однією країною іншій або групі країн у вигляді звільнення або знижки мита і, що є досить важливим, виступають засобом митно-тарифного регулювання.

Митний кодекс України 2012 р, на відміну від Митного кодексу України 2002, не дає визначення розглядуваного поняття, до речі, так само, як і Закон РФ “Про митний тариф” від 21 травня 1993 р., № 5003-І. В обох цих нормативних актах містяться лише способи надання тарифних преференцій. У ст. 281 МКУ вказано, що одним зі способів надання тарифних преференцій є встановлення тарифних квот [12]. Тому преференцією буде вважатися не тільки перевага у сфері сплати митних платежів, а і квота щодо преференційного ввезення товарів.

Постанова Уряду Російської Федерації № 572 від 28 липня 2000 р. зазначила, що з грудня 2000 р. до грудня 2001 р. країнам – користувачам системи преференцій РФ буде надана преференція у вигляді тарифної квоти на ввезення певного обсягу цукру-сирцю на територію країни. Ставка ввізного мита на цукор, який ввозиться в межах тарифної квоти, встановлена в розмірі 5%. Відповідно з постановою ця квота серед російських учасників зовнішньоторговельної діяльності повинна бути

розподілена шляхом її аукціонного продажу на товарних біржах, що здійснюється за встановленими положеннями про порядок проведення конкурсів та аукціонів з продажу імпорتنих та експортних квот. Продаж повинен відбуватися за дотримання наступних умов:

- а) тарифна квота, яка виставляється на аукціонному продажі, повинна розподілятися на певну кількість лотів;
- б) повинна бути встановлена мінімальна ціна лоту;
- в) забороняється вільний перепродаж лотів;
- г) якщо буде здійснений повторний аукціонний продаж лоту за більш високою ціною, ніж при попередньому, учаснику аукціонного продажу, котрий повернув лот, повинна бути виплачена його попередня ціна. Різницю між ціною повторного продажу й сумою, що повернена першому власнику лоту, буде направлено у федеральний бюджет;
- д) якщо буде здійснено повторний аукціонний продаж лоту за більш низькою ціною, ніж при попередньому, учаснику аукціонного продажу, який повернув лот, повинна бути виплачена тільки сума, за якою був здійснений продаж повторно.

Відповідно до ст. 282 МК України до способів надання тарифних преференцій відносяться: звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот відповідно до чинного законодавства України та для ввезення товарів, які мають походження з держав, з якими укладені відповідні міжнародні договори [2].

Міжнародною практикою передбачено й інші способи надання тарифних преференцій. О. Лашкіною [13] поряд із зазначеними названо наступні способи надання преференцій:

- а) повернення мита, яке сплачено раніше,
- б) сприятливі умови для розміщення державних замовлень,
- в) непрямі субсидії,
- г) полегшений доступ до ринку капіталів.

Перелік таких способів, при цьому, не вичерпується.

Сьогодні тарифні преференції надаються як в односторонньому порядку, так і на взаємних засадах.

Оскільки мито є елементом системи оподаткування, на встановлення, зміну і скасування пільг щодо ставок мита (в тому числі й преференційних) повинні поширюватися правила, які закріплені ПК України. У статті 4 ПКУ міститься положення, згідно якого зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше, як за пів року до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Протягом бюджетного року не може бути встановлено змін щодо податків та зборів, їх ставок, а також податкових пільг [14].

У МК України глава 42 називається “Мито”. У ст. 282 цього кодексу міститься перелік звільнень від оподаткування митом (податкові пільги).

На наш погляд, категорії “тарифні пільги” та “тарифні преференції” слід розмежовувати. До такого висновку можна дійти з наступних міркувань.

Визначення “тарифні” етимологічно є пов’язаним із вартістю, ціною, грошовими коштами, оподаткуванням, номенклатурою товарів, бюджетом. Саме тому митний тариф розуміють як “вид державного непрямого податку, що справляється з експорту, імпорту і транзиту товарів, майна, торговельно-промислового прибутку, цінностей і предметів, які здійснюють перетин кордону у пунктах, визначених державою під контролем митних служб”, а митно-тарифне регулювання є “поєднанням митно-тарифних заходів, які використовуються як національний торгово-економічний інструментарій, що регулює зовнішню торгівлю” [15].

Проте, за своїм змістом, поняття “тарифні пільги” і “тарифні преференції” не є ідентичними. Оскільки, в разі їх ототожнення, між ними, так би мовити, з поля зору будуть випадати ті переваги, які надаються щодо інших категорій предметів, товарів і транспортних засобів.

Так, тарифні преференції мають відношення лише до тих товарів, що походять з країн, які утворюють разом з нашою державою митний союз або зону вільної торгівлі, і використовують Загальну систему преференцій, а також обертаються в прикордонній зоні торгівлі. Коло цих об’єктів не охоплює звільнення від сплати мита та інших платежів при переміщенні об’єктів, що призначені для офіційного чи особистого користування представників дипломатичних і консульських установ. В зазначений перелік не будуть входити товари та інші предмети, які здійснюють переміщення через кордони спеціальних (вільних) економічних зон, щодо яких застосовують пільгові ставки мита та ін.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, тарифні пільги є засобом митного регулювання, суть якого полягає у звільненні від сплати митного, акцизного збору або у зменшенні ставки податку на додану вартість на підставі чинного законодавства. При розмежуванні тарифних пільг і тарифних преференцій, враховуючи, що і законодавство, й наукова правова література змушені позначати одним поняттям сукупність і перших, і других, з метою формування понятійного апарату митно-правового інституту митно-тарифного регулювання, пропонується використовувати трактування тарифних пільг (преференцій) як засобів реалізації митної політики держави, суть яких полягає у надаванні додаткових прав або звільненні виконувати обов’язки перед державою щодо сплати до

Державного бюджету країни податків і зборів (обов'язкових платежів), що справляються митними органами при переміщенні товарів і предметів через митний кордон країни.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад і голов. ред. В. Т. Бусел. Ірпінь: Перун, 2001. 1440 с.
2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 05.05.2018).
3. Прядко О. В. Митні пільги і тарифні преференції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юридичних наук: спец 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право". Харків, 2008. 19 с.
4. Гребельник О. П. Основи митної справи: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 600 с.
5. Бакаева О. Ю. Правовое регулирование финансовой деятельности таможенных органов Российской Федерации : автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра юрид. наук: 12.00.14 "Административное право; финансовое право; информационное право". Саратов, 2005. 50 с.
6. Петренко М. О. Соціально-економічні наслідки застосування митних пільг в Україні. *Фінанси України*. 2004. № 8. С. 85.
7. Ожегов С. И. Словарь русского языка. Москва: Рус. яз., 1986. 795 с.
8. Про схвалення Концепції значного зменшення кількості передбачених законодавством податкових пільг, що надаються у разі ввезення товарів на митну територію України: Розпоряд. КМ України від 26.09.01 р., №458-р. *Офіц. вісн. України*. 2001. № 40. Ст. 1811.
9. Сборник методических материалов по курсу "Таможенное право России" / Сост. В. Я. Насонов. Москва : Ин-т. междунар. права и экон. им. А. С. Грибоедова, 2000. 12 с.
10. Про затвердження Інструкції про порядок проведення перевірки сертифікатів форми "А" про походження товарів з України: Наказ ДМС України від 25.04.97 р., № 187. *Офіц. вісн. України*. 1997. № 47. Ст. 149.
11. Єгоров О. Б. Митна економіка (Україна–СОТ–ЄС): посібник. Одеса: Вид-во ПЛАСКЕ ЗАТ, 2005. 226 с.
12. Про Митний тариф України: Закон України від 19.09.2013 року № 584-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/584-18/paran3#n3> (дата звернення: 05.05.2018).
13. Лашкина О. Тарифные преференции: региональный аспект. Независимая газета. 2000. № 4. 16 апреля.
14. Про систему оподаткування: Закон України від 25.06.1991 р., №1251-XII URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1251-12> (дата звернення: 05.05.2018).
15. Митна справа: підручник / А. І. Крисоватий, С. Д. Герчаківський, О. Б. Дем'янюк, О. В. Бречко; за ред. А. І. Крисоватого. Тернопіль: ТНЕУ, 2014.

References

1. Busel, V.T. (ed.), (2001), *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Great Dictionary of the Ukrainian language], Perun, Irpin, Ukraine, 1440 p.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine "Customs Code of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (access date May 5, 2018).
3. Priadko, O.V. (2008), "Customs privileges and tariff preferences", Thesis abstract of Cand. Sc. (Law), 12.00.07, Kharkiv, Ukraine, 19 p.
4. Hrebelyuk, O.P. (2003), *Osnovy mytnoi spravy* [Fundamentals of Customs Affairs], Tsentri navchalnoi literatury, Kyiv, Ukraine, 600 p.
5. Bakayeva, O.Yu. (2005), "Legal regulation of financial activity of customs bodies of the Russian Federation", Thesis abstract of Cand. Sc. (Law), 12.00.14, Saratov, Russia, 50 p.
6. Petrenko, M.O. (2004), "Socio-economic implications of customs privileges in Ukraine", *Finansy Ukrainy*, no. 8, p. 85.
7. Ozhegov, S.I. (1986), *Slovar russkogo yazyka* [Dictionary of the Russian language], Rus. yaz., Moscow, Russia, 795 p.
8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2001), Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "About Concept for a significant reduction in the number of tax benefits provided by the legislation provided in the case of import of goods into the customs territory of Ukraine" No. 458-p dated September 26, 2001, *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, no. 40.
9. Nasonov, V.YA. (2000), *Sbornik metodicheskikh materialov po kursu "Tamozhennoye pravo Rossii"* [Collection of methodical materials on the course "Customs Law of Russia"], In-t. mezhduнар. prava i ekon. im. A. S. Griboyedova, Moscow, Russia, 12 p.

10. The State Customs Service of Ukraine (1997), *Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok provedennia perevirky sertyfikativ formy "A" pro pokhodzhennia tovariv z Ukrainy* [On Approval of the Instruction on the Procedure for Verifying Form A Certificates of Origin of Goods from Ukraine], Nakaz Derzhavnoi mytnoi sluzhby Ukrainy no. 187, *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy*, no. 47, Art. 149.

11. Yehorov, O.B. (2005), *Mytna ekonomika (Ukraina–SOT–leS)* [Customs Economy (Ukraine-WTO-EU)], Vyd-vo PLASKE ZAT, Odessa, Ukraine, 226 p.

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), The Law of Ukraine "About the Customs Tariff of Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/584-18/paran3#n3> (access date May 5, 2018).

13. Lashkina, O. (2000), "Tariff preferences: regional aspect", *Nezavisimaya gazeta*, no. 4, 16 April.

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine "About the taxation system", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1251-12> (access date May 5, 2018).

15. Krysovatyi, A.I., Herchakivskyi, S.D., Demianiuk, O.B. and Brechko, O.V. (2014), *Mytna sprava* [Customs Affairs], TNEU, Ternopil, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2018 р.

УДК 519.8:336.02:336.14

JEL Classification D1, D3, D84, E21, E31.

**Лещенко П.А.,
аспірант*, кафедра фінансів
Національного університету «Києво-Могилянська академія»**

РАЦІОНАЛЬНІ ТА АДАПТИВНІ ОЧІКУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ В КОНТЕКСТІ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

**Leshchenko P.A.,
postgraduate student, department of finance
National University of Kyiv-Mohyla Academy**

RATIONAL AND ADAPTIVE EXPECTATIONS OF ECONOMIC AGENTS IN THE CONTEXT OF THE MONETARY POLICY IN UKRAINE

Постановка проблеми. Очікування економічних агентів мають складну структуру формування та впливу на економічні процеси. Різні джерела та тип інформації (скільки споживати або заощаджувати, які ціни встановлювати або яким буде рівень інфляції, скільки робітників необхідно скоротити або найняти) так само, як і різні методи та підходи до моделювання даного явища створили дві основні теорії – раціональних та адаптивних очікувань.

Таким чином, врахування обґрунтованих раціональних та адаптивних очікувань економічних агентів в контексті монетарної політики в Україні, та описаних можливих впливів очікувань населення на макроекономічну рівновагу в країні при впровадженні режиму таргетування очікувань економічних агентів сприятиме уникненню можливих перешкод в досягненні поставлених цілей центрального банку, що визначає актуальність досліджуваної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний етап розвитку світової економіки значну увагу приділяє різним теоріям та підходам до визначення та трактування очікувань економічних агентів. Це питання розглядали такі зарубіжні вчені, як Кьортіс Р., Джуччі Р., Чарі В., Сулель С., Акерлоф Дж., Кірхнер Р., Куабіон О., Мут Дж. та інші, що вивчали теорію раціональних та адаптивних очікувань населення. Серед вітчизняних вчених дане явище досліджував Городніченко Ю., який зробив найбільш вагомий внесок у дослідження явища інфляційних очікувань в Україні за широким спектром факторів впливу на економіку України. В той же час, українська практика визначення та використання даних очікувань економічних агентів не має суттєвих теоретичних підґрунть через недостатню увагу ключовим теоретичним підходам в трактуванні даного явища. Зокрема, проведення

* Науковий керівник: Глуценко С.В. – канд. екон. наук, доцент